

Typizace plemenných králíků

Jedním z nástrojů plemenářské práce ve speciálních klubech chovatelů králíků je typizace chovných zvířat. Smyslem typizace je stručný popis exteriéru chovného králíka, jednoduché a přehledné postihu vlastností – předností i nedostatků tak, aby tyto informace mohly být využity při plemenném výběru, sestavování chovných párů, zápisech do rodokmenů i při vyhodnocování odchovů.

V **Klubu chovatelů králíků Velkých světlých stříbřitých** je typizace realizována od roku 1976, kdy při celostátní výstavě v Brně za přispění již zesnulého Š. Palounka byly položeny základy typizace u Vss, samozřejmě s využitím zkušeností dřívějších, zejména z klubu rexařů.

Typizace popisovala především jednotlivé pozice standardu (tvar, typ, srst, barvu a podsadu – kódy ATSBP) a jejich přípustné vady, tak jak jsou specifikovány vzorníkem. Ze vzorníku také vyšel Závazný návrh typizace králíků vydaný v roce 1986, který do detailů rozpracoval typizaci především přípustných vad prakticky u všech plemen. Jeho praktické využití bylo do značné míry komplikované pro nepřehlednost a až příliš detailní rozpracování. Z těchto důvodů se u řady klubů tato typizace neujala, pro chovatele to bylo zkrátka nepraktické.

U nás jsme typizační kódy upravovali podle zkušeností, aby vystihovaly vývoj plemene, stupeň prošlechtění i názory chovatelů na organizaci plemenářské práce. Časem přestal systém typizace podle pozic standardu vyhovovat a byla zpracována typizace Vss nové koncepce.

Vycházíme z toho, že pro uplatnění chovného zvířete (samce i králice) ve šlechtitelské práci jsou prvořadé **přednosti exteriéru** v hlavních znacích plemene, kterých je víc než pozic standardu. Nevýhodou původních kódů bylo právě to, že jedna vada (např. v tvaru) v typizačním zápisu překryla i vynikající přednost a v důsledku toho se typizace stala prakticky souhrnem vad králíka.

Další skutečností je, že králíka sice při výstavním posouzení oceňujeme podle jednotlivých pozic, ovšem při plemenném výběru a zejména sestavování chovných párů **musíme kombinovat znaky** – tvar zádě, hlavy ap. Neméně závažné je, že ne všechny znaky v pozici mají stejnou významnost ve šlechtitelské práci, i když se na výstavním ocenění mohou významně podílet. Při tom všem je nutné si uvědomit, že zápis musí být stručný, přehledný, srozumitelný pro chovatele a musí především vyjadřovat specifiku šlechtění plemene.

Při sestavování typizačních kódů pro Velké světlé stříbřité jsem vycházel z praktických zkušeností, že pro uplatnění plemenného zvířete v chovu i na výstavách je rozhodujících následujících 12 znaků exteriéru:

- 1) Hlava králíka **H** – výraznost
- 2) Kůže na prsou **K** – utváření, přiléhavost
- 3) Zád' **C** osvalení, zaoblení
- 4) Uši **U** délka, síla, osrstění
- 5) Hrudní končetiny **N** – síla, postavení
- 6) Tělo **T** - zavalitost
- 7) Srst **S** – kvalita
- 8) Odstín stříbřitosti **O**
- 9) Stejnoměrnost stříbřitosti **A**
- 10) Výraznost pesíkování **V**
- 11) Podsada na hřbetě **P**
- 12) Podsada na břicho **Z**

Při typizaci je každé zvíře (od určité bodové hranice dříve zhruba 93, dnes častěji 94 bodů) v každém znaku srovnáno s ideálem vycházejícím ze vzorníku a je rozhodnuto (zpravidla typizační komisí) o typizačním kódu znaku:

- **Velké písmeno** – je-li králík v tomto znaku nadprůměrný, vynikající
- **Beze znaku (znak se nezapisuje)** - průměrný nebo s drobnými nedostatky
- **Malé písmeno, kód vady** – znak je podprůměrný nebo s výraznější přípustnou vadou

- **Králík není vůbec typizován jako celek** v případě, že některý znak je s takovou přípustnou vadou, která není vhodná pro využití králíka v klubovém chovu (tím se nedoporučí do klubového chovu, který by měl mít vyšší úroveň v chovu králíků).

Ideální králík s přednostmi ve všech znacích má pak typizační kód **HKCUNTSOOAVPZ**. U většiny zvířat je však předností podstatně méně, reálné typizační kódy vypadají takto:

Šampion plemeníků 1990 HUTO (94 bodů)

Vítěz speciálky 1990 HCUSOOAV (96 bodů)

Vítězka 1990 HUCTSOOAVPZ (97 bodů)

Většina králíků ovšem má kratší zápisy (mají všichni po 94 bodech):

HcSOv5, cTs8OpZ, HTMA5, H2TOV, KTOOAV

Výhodou je, že v katalogu speciální výstavy můžeme uvádět u kolekcí rodiče i s typizačními kódy, takže chovatel může vysledovat dědičnost znaků exteriéru srovnáním rodičů s potomky.

Typizace tak dává chovateli vodítko pro **sestavování chovných párů** – přehledně je možno vyčíst z typizačního kódu nedostatky budoucích partnerů a vyhledat protějšky s výraznějšími přednostmi. Pro jednotlivého chovatele je typizace nezávazným klubovým doporučením, klub nechce nařizovat co s čím připarovat. Každý vospělý chovatel má své představy o svém chovu, sám má zájem na co nejvyšší kvalitě a může ukázat své chovatelské umění.

Technicky je těžko proveditelné typizování všech chovných králíků vzhledem ke vzdálenostem, náročnosti organizace i současné ekonomické situaci. Řada zkušených chovatelů si proto orientačně typizuje chovné králíky samostatně zejména pro přehlednější kombinaci chovných párů a získání co nejhodnotnějšího potomstva.

Zdaleka nejsou využívány všechny možnosti, které máme v plemenářské práci a které skýtá typizace. Nejvýhodnější by bylo typizovat podle jednotného klíče všechna chovná zvířata i odchovy, doporučovat nejvhodnější chovné páry, vyhodnocovat dědičnost jednotlivých znaků, vyhodnocovat zlepšovatele plemeníky, důkladně zpracovat popis typických znaků linií a podobně.

Velký světlý stříbřitý je jedním z nejrozšířenějších plemen králíků v české republice i v Evropě, chovatelé tohoto plemene i nečlenové klubu ve svých chovech určitě využijí přehled typizačních kódů. Ale i pro chovatele- specialisty ostatních plemen se uvedená typizace může stát námětem pro plemenářskou práci.

Miloslav Martinec

Poznámka: Tento článek vznikl již na konci osmdesátých let, nejdříve byl zveřejněn v Klubové ročence a pak i v Chovateli (ročník 1991). Proti původnímu znění jsou pouze minimální úpravy (leden 2010).